

SOSTEn eduskuntavaalitavoite 5

Siirretään painopiste ongelmien ehkäisyyn ja terveyden edistämiseen

Sosiaali- ja terveystalitiikan painopisteen tulee olla hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä sekä terveyserojen kaventamisessa. Raskaiden ja kalliiden korjaavien toimenpiteiden vähentäminen on myös taloudellisesti kannattavaa. Oikeat veroratkaisut voivat edistää kansanterveyttä, tasata tuloeroja sekä tasapainottaa valtiontaloutta.

KIRJAUKSET HALLITUSOHJELMAAN:

- **Jatketaan tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä alkoholin veronkorotuksia ja otetaan käyttöön limuviinoiden haittavero.** Lisäys verotuloihin 400 miljoonaa euroa hallituskauden lopussa.
- **Valmistellaan ja otetaan käyttöön kansanterveysperustainen, elintarvikkeisiin lisättyyn suolaan, sokeriin ja tyydyttyneeseen rasvaan perustuva haittavero.** Lisäys verotuloihin 500 miljoonaa euroa hallituskauden lopussa.
- **Päätösten vaikutuksia eri väestöryhmien hyvinvointiin ja terveyteen ennakkoarvioitaan ja seurataan systemaattisesti.**

Taustaa: edistetään kansanterveyttä verotuksella

Oikeilla veroratkaisuilla voidaan edistää kansanterveyttä, tasata tuloeroja sekä samalla pitää valtiontalous tasapainossa. Suomessa verotuksen pitkä linja on ollut vähittäinen siirtymä työn verotuksesta välilliseen verotukseen eli haitta- ja kulutusverotukseen. Tämä on perusteltu suunta, mutta siirtymät tulee toteuttaa hallitusti ja huomioida muutosten kokonaisvaikutukset.

Säädetään kulutus- ja valmisteverot tukemaan kansanterveyttä

Päihteiden ja epäterveellisen ruokavalion vaikutukset terveyteen ovat haitallisia. Lisäämällä väestön sairastavuutta, ne aiheuttavat kustannuksia sekä yksilöille itselleen että yhteiskunnalle erityisesti julkisen terveydenhuollon menojen kasvuna.

Verotus on tutkitusti kustannustehokas tapa edistää kansanterveyttä. Verotuksella voidaan ohjata kansalaisten kulutuskäyttäytymistä terveyttä edistäviin valintoihin. Kannustamalla terveellisiin elintapavalintoihin, verotus voi välillisesti pienentää myös eri väestöryhmien välisiä eli niin sanottuja sosio-ekonomisia terveyseroja.

Päihteet

Päihteiden käyttö on edelleen keskeinen hyvinvoinnin ja terveyden uhkatekijä Suomessa. Siksi tupakan ja alkoholin verotuksen kiristämistä on jatkettava myös tulevaisuudessa.

Vaikka väestön tupakointi onkin vähentynyt, aiheuttaa tupakointi edelleen huomattavia haittoja. Tästä syystä kahdesti vuodessa toistuvia tupakkaveron korotuksia tulee jatkaa. Kaikkia tupakka- ja nikotiinituotteita, nikotiinikorvaushoitovalmisteet pois lukien, tulee verottaa yhtä tiukasti kuin savukkeita, sillä niiden käyttöön liittyy merkittäviä terveyshaittoja.

Alkoholilain kokonaisuudistuksen seurauksena alkoholihaitat lisääntyvät. Jo nykyisellään alkoholihaitoista aiheutuu yhteiskunnallemme vuosittain yli miljardin euron suorat kustannukset ja kustannusten kasvu jatkossa on vääjäämätöntä ilman määrätietoista toimenpiteitä alkoholin saatavuuden rajoittamiseksi. Koska alkoholivero on kiinteä euromääräinen summa tiettyä alkoholitilavuutta kohden, sen suhteellinen osuus alkoholituotteiden hinnasta laskee inflaation ja ostovoiman nousun myötä. Näin verotuksen vaikutus vähitellen laskee, jos veronkorotuksia ei tehdä. Alkoholiveroja tulee tarkistaa säännöllisesti ylöspäin tämän kehityksen kompensoimiseksi. Lisäksi limuviinoin on kohdistettava oma erillinen haittavero tukemaan nuorten alkoholinkäytön ja varhain alkavan humalajuomisen vähentämistä. Vastaava vero on käytössä useissa EU-maissa, esimerkiksi Tanskassa, Ranskassa ja Saksassa.

Alkoholi- ja tupakkaveron korotuksien positiivinen vaikutus julkiseen talouteen riippuu tehtyjen korotusten suuruudesta ja niiden käyttäytymisvaikutuksista. Määrätietoisella haittaverojen korotuspolitiikalla verokertymä olisi hallituskauden lopussa noin 400 miljoonaa euroa nykyistä korkeampi.

Ravinto

Maailman terveysjärjestö (WHO) on kehottanut jäsenmaitaan harkitsemaan lisättyyn sokeriin, suolaan ja tyydyttyneeseen rasvaan kohdistuvien haittaverojen käyttöönottoa väestön ruokailutottumusten

muuttamiseksi ja terveiden elintapojen tukemiseksi. Haittaveron käyttöönotto tuottaisi mittavia terveys-hyötyjä myös Suomessa.

Seuraavan hallituskauden aikana tulee selvittää, valmistella ja ottaa käyttöön mahdollisimman laaja haitallisiin ruokailutottumuksiin vaikuttava vero. Peruslähtökohtana tulee olla, että haittaveron kohdistuu yhtä aikaa sekä sokeriin, suolaan että tyydyttyneeseen rasvaan. Terveiden kannalta tehokain tapa olisi verottaa tuotteissa olevien rasva-, suola- ja sokeripitoisuuksien mukaan sen sijaan, että verotettaisiin tiettyjä erikseen valittuja ja rajattuja tuotteita. Laaja-alainen vero muuttaisi parhaassa tapauksessa sekä kuluttajien että tuottajien käyttäytymistä ja tekisi saatavilla olevista elintarvikkeista terveellisimpiä. Käyttöön otettavalla sokeri-, suola- ja rasvaverolla voidaan kerätä valitusta veron tasosta sekä verokannan laajuudesta riippuen hallituskauden lopussa noin 500-1000 miljoonan euron lisätulot.

SOSTEn suositukset kulutus- ja valmisteverotukseen:

- Jatketaan tupakka- ja nikotiinituotteiden veronkorotuksia.
- Alkoholiveroja korotetaan vuosittain, jotta alkoholivero ei suhteellisesti kevene inflaation ja ostovoiman nousun seurauksena. Lisäksi parantunutta alkoholituotteiden saatavuutta kompensoidaan kireämmällä verotuksella.
- Otetaan käyttöön limuviinon haittaveron.
- Otetaan käyttöön kansanterveysperustainen epäterveellisten elintarvikkeiden vero.

Taustaa: Yhteiskunnallisten päätösten vaikutuksia kansanterveyteen on seurattava

Kansanterveyden yleisestä kohenemisestä huolimatta erityisesti sosioekonomiset terveyserot ovat Suomessa edelleen suuria. Terveyserojen kaventamiseksi tarvitaan jatkuvia kansallisen tason toimenpiteitä, joilla tuetaan terveyttä edistävien valintojen tekemistä ja terveellisiä elintapoja sekä elinympäristöjen terveyttä, turvallisuutta, esteettömyyttä ja viihtyisyyttä. Vähentämällä raskaiden ja kalliiden korjaavien toimenpiteiden tarvetta, tämä on myös taloudellisesti kannattavaa.

Hallituskauden aikana on kohdistettava lisäresursseja ennenaikaisten eli ennen 70 ikävuotta tapahtuvien kuolemien ehkäisyyn. Ennenaikaisia kuolemia Suomessa aiheuttavat erityisesti tapaturmat, päihheet, itsemurhat ja verenkiertoelinten sairaudet. Suurin osa näistä kuolemista olisi kuitenkin ehkäistävissä. Kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti on myös tulevien sukupolvien terveyttä turvattava huolehtimalla elinympäristöjen puhtaudesta ja varautumalla tulevaisuuden terveysuhkiin ennalta. Suomalaisten terveysturvaa uhkaavia tekijöitä ovat esimerkiksi antibioottiresistenssi, ilmastonmuutos ja saastuminen.

Yhteiskunnallisten päätösten vaikutuksia kansanterveyteen tulee arvioida ja seurata. Tämä edellyttää laadukasta, näyttöön perustuvaa tutkimusta sairauksien ehkäisystä, tunnistamisesta ja hoidosta, sekä toimenpideohjelmien vaikutuksista. Kansanterveystyön toteuttamisessa on hyödynnettävä aktiivisesti järjestöjen tarjoamaa erityisosaamista.

SOSTEn suositukset hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä

- Päätösten vaikutuksia eri väestöryhmien hyvinvointiin ja terveyteen ennakoarvioidaan ja seurataan systemaattisesti.
- Käynnistetään toimenpideohjelma ennenaikaisten eli ennen 70 ikävuotta tapahtuvien kuolemien ehkäisemiseksi.

Lisätietoja

Pääekonomisti Jussi Ahokas: 050 308 6870, jussi.ahokas@soste.fi
Erityisasiantuntija Tuuli Lahti: 050 591 8307, tuuli.lahti@soste.fi